

I. Państwowy zasób archiwalny – przepisy normujące postępowanie w przypadku odnalezienia materiałów archiwalnych poza państwową siecią archiwalną

Archiwum Państwowe w Opolu uprzejmie informuje, iż zgodnie z art. 15 ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2011 r. nr 123, poz. 698 z późn. zm.) państwowy zasób archiwalny tworzą wszelkie materiały archiwalne znajdujące się w Rzeczypospolitej Polskiej, które powstały i powstają w wyniku działalności:

1. organów państwowych oraz innych państwowych jednostek organizacyjnych;
2. organów jednostek samorządu terytorialnego oraz innych samorządowych jednostek organizacyjnych;
3. obcych organów władzy i administracji państwowej i innych organów, jednostek organizacyjnych i organizacji, związków wyznaniowych, a także okupacyjnych jednostek wojskowych.

W świetle art. 7 i 14 wymienionej wyżej ustawy archiwalnej materiały archiwalne wchodzące do państwowego zasobu archiwalnego nie mogą być zbywane i wywożone za granicę, nie mogą być też przekazywane innym jednostkom organizacyjnymi niż te, które tworzą państwową sieć archiwalną i zgodnie z art. 22 tejże ustawy prowadzą działalność archiwalną w zakresie państwowego zasobu archiwalnego.

Zgodnie z art. 23 ustawy działalność archiwalna obejmuje **gromadzenie**, ewidencję, **przechowywanie**, opracowanie, **zabezpieczenie** i udostępnianie materiałów archiwalnych oraz prowadzenie działalności informacyjnej, zatem materiały archiwalne mogą być przechowywane jedynie przez jednostki organizacyjne tworzące państwową sieć archiwalną.

Centralnym organem administracji rządowej w sprawach państwowego zasobu archiwalnego zgodnie z art. 18 powyższej ustawy jest Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, któremu podlegają archiwa państwowe.

W świetle powyższego, w przypadku natrafienia lub odnalezienia jakichkolwiek akt wytworzonych przed i po 1945 roku przez wymienione wyżej organa państwowe, samorządowe i inne (o których mowa w pkt. 1, 2 i 3) należy o tym fakcie powiadomić właściwe terytorialnie archiwum państwowe (można też powiadomić inny organ administracji państwowej lub samorządowej, policję lub prokuraturę).

Terenem działania Archiwum Państwowego w Opolu jest województwo opolskie obejmujące:

- a) miasto na prawach powiatu Opole,

- b) wszystkie gminy wchodzące w skład powiatów: brzeskiego, głubczyckiego, kędzierzyńsko-kozielskiego, kluczborskiego, krapkowickiego, namysłowskiego, nyskiego, opolskiego, prudnickiego i strzeleckiego,
- c) gminę Zębowice powiatu oleskiego.

II. Przepisy normujące postępowanie z materiałami archiwalnymi wchodzącymi do ewidencjonowanego niepaństwowego zasobu archiwalnego

Materiały archiwalne tworzące państwowy zasób archiwalny wchodzi w skład narodowego zasobu archiwalnego obok materiałów archiwalnych tworzących niepaństwowy zasób archiwalny (art. 2 ustawy archiwalnej).

Narodowy zasób archiwalny służy nauce, kulturze, gospodarce narodowej oraz potrzebom obywateli (art. 2). Stanowiące go materiały archiwalne przechowuje się wieczyście (art. 3).

Niepaństwowy zasób archiwalny jest ewidencjonowany lub nieewidencjonowany. Tworzą go materiały archiwalne, które nie wchodzi do państwowego zasobu archiwalnego (art. 41).

Zgodnie z art. 42 ustawy archiwalnej ewidencjonowany niepaństwowy zasób archiwalny tworzą materiały archiwalne powstałe i powstające w wyniku działalności:

- 1) partii politycznych,
- 2) organizacji politycznych, spółdzielczych i innych organizacji społecznych,
- 3) kościołów i związków wyznaniowych,
- 4) innych niż wymienione w pkt 2 niepaństwowych jednostek organizacyjnych oraz stanowiące ich własność.

W świetle art. 43 własność materiałów archiwalnych tworzących ewidencjonowany niepaństwowy zasób archiwalny nie może być przedmiotem obrotu, natomiast zgodnie z art. 8 powyższe materiały archiwalne nie mogą być zbywane.

Z chwilą ustania działalności jednostek organizacyjnych, które je wytworzyły, materiały te zgodnie z art. 44 ustawy stają się własnością Państwa i wchodzi do państwowego zasobu archiwalnego. Podlegają przekazaniu do właściwej jednostki państwowej sieci archiwalnej wskazanej decyzją Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych. Mogą też stać się własnością Państwa na mocy decyzji właściwych organów niepaństwowych jednostek organizacyjnych i w tym trybie mogą być też przekazywane archiwom państwowym w depozyt.

III. Przepisy normujące postępowanie z materiałami archiwalnymi wchodzącymi do nieewidencjonowanego niepaństwowego zasobu archiwalnego

Zgodnie z art. 46 ustawy archiwalnej nieewidencjonowany niepaństwowy zasób archiwalny tworzą materiały powstałe i powstające w wyniku działalności osób fizycznych, stanowiące własność tych osób lub ich prawnych następców.

W świetle zapisów art. 47 powyższej ustawy prawo własności przysługujące powyższym osobom, jest ograniczone tylko przepisami art. 14., zgodnie z którym wywóz za granicę materiałów archiwalnych stanowiących narodowy zasób archiwalny (którego częścią jest nieewidencjonowany niepaństwowy zasób archiwalny) jest zabroniony. Naczelný Dyrektor Archiwów Państwowych może zezwolić na czasowy wywóz za granicę powyższych materiałów archiwalnych, jeżeli za udzieleniem zezwolenia przemawia ważny interes społeczny lub indywidualny.

Materiały archiwalne powstałe i powstające w wyniku działalności osób fizycznych, stanowiące własność tych osób lub ich prawnych następców, mogą być przedmiotem obrotu odpłatnie i nieodpłatnie, z zastrzeżeniem, iż nie zostaną wywiezione za granicę. Ponadto w razie ich zbywania w drodze umowy kupna-sprzedaży archiwom państwowym oraz archiwom wyodrębnionym przysługuje prawo pierwokupu tych materiałów, zależnie do właściwości tych archiwów.

Przeniesienie własności w drodze kupna-sprzedaży powyższych materiałów na rzecz Państwa jest zwolnione od podatku od nabycia praw majątkowych oraz od opłat notarialnych, natomiast przeniesienie własności w drodze spadku lub zapisu jest zwolnione od podatku od spadków oraz od opłat notarialnych.

Materiały powstałe i powstające w wyniku działalności osób fizycznych, stanowiące własność tych osób lub ich prawnych następców na mocy ich decyzji mogą być przekazywane archiwom państwowym w depozyt.

IV. Przepisy karne:

z ustawy archiwalnej:

Art. 52.

1. Kto, posiadając szczególny obowiązek ochrony materiałów archiwalnych, uszkadza je lub niszczy, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
2. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.

Art. 53.

1. Kto bez zezwolenia wywozi materiały archiwalne za granicę lub po wywiezieniu za granicę nie sprowadza ich do kraju w terminie ustalonym w zezwoleniu, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
2. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.
3. Sąd może orzec przepadek materiałów archiwalnych stanowiących przedmiot przestępstwa.

Art. 54.

1. Kto zbywa, pomaga w zbyciu lub nabyciu materiałów archiwalnych wchodzących w skład narodowego zasobu archiwalnego, jeżeli wiedział, że nabywca chce je wywieźć za granicę bez zezwolenia, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

z Kodeksu karnego

Art. 276

Kto niszczy, uszkadza, czyni bezużytecznym, ukrywa lub usuwa dokument, którym nie ma prawa wyłącznie rozporządzać, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.